

ASZTALOS SÁNDOR¹**Gondolatok a felnőttképzésről a MH középfokú oktatási rendszerében****Thoughts about andragogy in the secondary education of the Hungarian Defence Forces****Absztrakt**

A hadsereg béketevékenységének alapvető eleme a kiképzés. Tehát, arra készül fel minden egyes katona, hogy a szervezet működésének fenntartását a napi rutinoktól kezdődően a katonai műveletekben való részvételig hogyan kell reagálnia, megoldania, vezetnie és fejlesztenie. Ezen tevékenységek sokaságát nem elegendő könyvekből, szabályzatokból elolvasni és megtanulni, hanem egyénileg és kötetlenségben kell megismerni és készségszintre fejleszteni, azt fenntartani. Természetesen ez egy ciklikusan ismétlődő folyamat, amely az állandó tanulást, a fejlesztést és a fejlődést vonja maga után, melyhez egy jól felkészült, tájékozott és módszertanilag is felkészített katonára, kiképzőre is szükség van. Ennek értelmében, a hadseregben is elmondható és minden katonára érvényes európai gondolkodás egyik alaptétele, amely a folyamatos, élethosszig tartó tanulást feltételezi: ez a lifelong learning.

Ezen írásomban a felkészítés módszereit szeretném bemutatni, és rávilágítani a felnőttképzés korszerű módszereire, melyek a hadsereg működésében is megvannak és alkalmazzák, megvannak, de nem jól használják, vagy nem is használják, mert nem ismerik magát a módszert.

Kutatásaimat az oktatás-módszertanon belül az informatikai eszközökkel támogatott képzés, illetve az informatikai hálózatok rendszerében lévő lehetőségek felkutatásában és fejlesztésében végzem, melyet először a célcsoport, azaz a felnőtt korosztály jellemzőinek kutatásában kezdem el.

Kulcsszavak: *felnőttképzés, élethosszig tartó tanulás, oktatás-módszertan*

¹ Nemzeti Közszerületi Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz hallgató/National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, E-mail: asztalos.sandor@mil.hu

Abstract

Military training is a vital element of the peacetime activity of the army. Consequently, every single soldier is preparing to maintain the operation of the military organization, completing tasks ranging from daily routine to participation in military operations to acquire how to react, solve problems, lead and develop. It is not sufficient to learn these numerous activities from books and regulations. Skills must be acquired, developed and maintained individually and in groups. This is naturally a cyclic process that entails permanent learning and development. This process requires a soldier, who is a well-prepared, well-informed and methodologically qualified trainer. One of the axioms of European thinking can therefore be also stated from the perspective of the army: that is, lifelong learning. In this writing, I would like to present and highlight up-to-date methods of andragogy either used correctly in the army, or used but in an improper way, or as unknown method, not used.

Within the methodology of education, I carry out my researches in the area of IT-supported training, as well as exploring and developing the educational potential of IT networks. To start with, I analyze the characteristics of the target group, namely the adults.

Keywords: andragogy, lifelong learning, methodology of education

FELNŐTTKÉPZÉS

A neveléstudomány az oktatást és a képzést a nevelés, azaz mint személyiségformálást részkategóriának tekint. Ezen belül az oktatás fogalmát az ismeret közvetítésére, a képzését pedig a gondolkodási és cselekvési műveletek, a jártasságok és készségek kialakítására azonosítják. A köznyelvben is sokszor használjuk az oktatás-képzés kifejezéseket egy párban. Csoma Gyula² értelmezésében az oktatás kifejezést az általános művelés, nevelés, oktatás-képzés, a képzést pedig a szakmai jellegű, speciális oktatás-képzés fogalomkörében használja.

A napi szóhasználatban már nem használjuk a felnőtt-nevelés kifejezést, amit korábban a sokszor felnőttoktatásnak, ma jellemzően felnőttképzésnek használjuk. Ezeket napjainkban szinonimaként használjuk, tehát mindkét kifejezés magában foglalja a felnőttekre vonatkoztatott intézményes tanítás teljes spektrumát. Gellért László tudományos megközelítése³ szempontjából ma már az andragógia kifejezést, amit a pedagógia szó görög szóösszetételének analógiájára (anér, androsz: férfi, felnőtt ember) hoztak létre, és az önnevelés, önképzés fogalmát is hozzákapcsolva a felnőttképzés fogalomköréhez

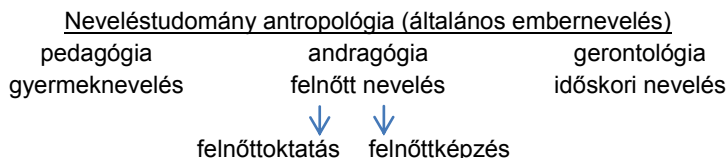
² Csoma Gyula: A magyar felnőttképzés új korszakának értelmezéséhez. Gondolatok tizenegy témában, kommentárokkal. www.nfi.hu/folyoirat/2004_04/csoma_gy.pdf

³ Gellért László: Mi az andragógia? Köznevelés 1970., 4. szám

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

társítják. Az andragógia az egész életen át tartó tanulás felnőttkori szakaszának szabályszerűségeivel foglalkozó tudományág, csakúgy, mint gyermekkorban a pedagógia, vagy az időskornak a gerontológia. Ezt az összefüggésrendszert Lada László az alábbi ábrában összegezte.⁴

A fogalomrendszer tisztázása, illetve írásom szempontjából a két következő kifejezés pontosítása szükséges, melyhez Lada László: Andragógia, a felnőttkori tanulás-tanítás tudománya című írásában ad fogalmi magyarázatot. Felnőttoktatás, a felnőtt nevelés azon területe, amelyben a nevelés, a személyiség alakítása, fejlesztése döntően ismeretnyújtáson és elsajátításon keresztül valósul meg. A felnőttképzés pedig a felnőttek céltudatos és tervszerű fejlesztésére irányuló tevékenységeknek azt a komplexumát foglalja magába, melyben meghatározott kompetenciák kiművelése kap hangsúlyt. Ezen két tevékenység szorosan összetartozik, hiszen ismeretek nélkül nem lehet képességeket és képességek nélkül nem lehet ismereteken alapuló tudást létrehozni, mégis fogalmi szinten egyre inkább elkülöníthetővé válnak. Az alapvető különbségeket a következő összehasonlító táblázat mutatja.⁵

Felnőttoktatás	Felnőttképzés
Iskolarendszerű	Iskolarendszeren kívül
Tanulói, hallgatói jogviszony	Tanuló szerződés
Finanszírozás: költségvetésből alanyi fejkvóta + önköltség	Finanszírozás: Munkaerő- piaci Alap + önköltség + pályázati fejkvóta
Tanterv + tananyag	Képzési program
Hosszú tanulási idő (több év)	Rövid képzési ciklusok
Pótló, reszocializáló, megújító funkció	Megújító, átképző, munkaerő piaci státus megszerzésére, megőrzésére irányuló funkció

Napjainkban a felnőtt emberekkel való fejlesztés, képzés, oktatás vagy felkészítés többféle megközelítésben jelenik meg. Először is meg kell határozni, hogy ki a felnőtt, illetve a felnőtt korban milyen szakaszait ismerjük. Zrinszky László: A felnőttképzés tudománya című alapművében ötféle életkori felosztást különböztet meg. A napi szóhasználatban felnőtt az

⁴ Lada László: Andragógia, a felnőttkori tanulás-tanítás tudománya, Az Andragógia korszerű eszközeiről és módszereiről Tanulmánykötet, Budapest, 2006

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

az ember, aki befejezve a gyermekkort, annak testi és lelki fejlődési szakaszait, már önálló életvitelre képes, önálló döntést tud és képes hozni. Ez az életkori periódus a halál beálltáig szól, viszont ebben a 40 és 80 év közötti időintervallumban is meg kell különböztetnünk szakaszokat, melyek a tanulás szempontjából különösen fontosak.⁶

A felnőtté válásnak egyik egzakt, jogszabályban is rögzített kezdete a naptári életkor. Ez az európai társadalmak tekintetében a 18. életév betöltése. Ez a szám azonban a külsőségekben nem biztos, hogy egyértelmű képet mutat, ugyanis vannak olyan fiatalok, akik külsőségekben már megpróbálnak idősebbnek kinézni és elhitetni környezetével a felnőtté válás attitűdjét, és vannak fiatalok megjelenéseikben, gesztusaikban, kommunikációjukban sem érzékelhető a felnőtté válás ténye, pedig a dokumentumok ezt mutatják.

Anatómiai, biokémiai és fiziológiai szempontból is meghatározható a felnőttkor, melytől számítva a test növekedése befejeződött, kialakultak a végleges testarányok, és egyértelműen befejeződött a nemi érés folyamata is.

A pszichikai életkor is lehet egy választóvonal, igaz ezt többen vitatják, azaz a felnőtt kialakult pszichikumára jellemző a dinamikus egyensúly és kimondható egy viszonylagos stabilitás.

Szociális értelemben is meghatározható a felnőtté válás elérése, melynek egyik jellemzője a tanulói státusz elhagyása, ezáltal bekerülés a társadalmi munkamegosztásba és belépés a munkaerőpiacra. A család színterén is megváltozik a státusz, azaz stabil partnerkapcsolat alakul ki és a családalapítás lehetősége is felmerülhet. Jogi tekintetben is állampolgárrá válik, tehát választó joggal rendelkezik, illetve a cselekedetek teljes büntetőjogi felelősség tudatában kell, hogy működjének.

Értékrendszer kialakulása kapcsán is meghatározható a felnőtté válás ténye. Ettől az életszakasztól kezdődően a felnőtt nagyfokú morális autonómiával rendelkezik, a külső befolyásokat, illetve a spontán módon kialakuló belső késztetéseket ellenőrzése alatt tudja tartani, higgadt érzelmei és kialakult egyéni szokásrendszere van, érzi felelősségét önmagáért és környezetéért.

A magyar jogrend szerint a felnőttképzésben részt vevő természetes személy, aki a nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján a tankötelezettségét teljesítette számít felnőttnek.

Pedagógiai szempontból fontos ismerni azt is, hogy a felnőtt, akinek szeretnénk tudást, tapasztalatot, vagy bármilyen értéket átadni vagy közvetíteni milyen felnőttkori szakaszában van, annak milyen jellemzői vannak, és hogyan tudjuk megválasztani a lehető legmegfelelőbb módszert.

⁶ Dr. Zrinszky László: A felnőttképzés tudománya. Okker Oktatási Iroda, Budapest, 1995.

MÓDSZEREK ÉS STRATÉGIÁK

Báthory Zoltán, az 1997-es kiadású Pedagógiai Lexikon⁷ megfogalmazása alapján „a stratégiát tanulásszervezési szempontból komplex metodikának foghatjuk fel, amelyben különböző taneszközök (tankönyvek, programok, eszközcsomagok) oktatástechnikai eszközök és értékelési eljárások koherens rendszert alkotnak.”

Az oktatási módszer fogalmát szintén e lexikon a következőképpen határozza meg: „a tanulók ismeretszerzését segítő oktatásban (tanításban) a pedagógus által alkalmazott egyes módok ismétlődő, közös elemeiből spontán módon szerveződő vagy célszerűen szerkesztett eljárások (fogások) együttese.”

A fogalom összetartozását pedig Falus Iván szerkesztette Didaktika határozza meg a következőképpen: „Az oktatási módszerek az oktatási folyamat állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és a tanuló tevékenységének a részei, amelyek különböző célok érdekében eltérő stratégiákba szerveződve kerülnek alkalmazásra.”

TANULÁSI-TANÍTÁSI STRATÉGIÁK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN

Álláspontom szerint, fontos ismerni azokat a lehetőséget, módszereket, illetve stratégiákat, melyekkel az oktatás eredményességét a legjobb minőségben, mélységben meg tudjuk valósítani. Ehhez viszont ismerni kell azt a tárházat, melyből tudunk meríteni. Ezen stratégiákat és azon belüli módszereket az alábbi felosztásban szeretném bemutatni, melyek alapja Cserné Adermann Gizella: A felnőttek tanulásának, tanításának új, korszerű módszerei az élethosszig tartó tanulás aspektusából című írásában felállított rendszer.⁸

1. TANÁRKÖZPONTÚ STRATÉGIA: A PREZENTÁCIÓVAL KÍSÉRT ELŐADÁS

Az előadás módszere a tanítás egyik legrégebbi módszere, ami a tudás közvetítésének csaknem egyedüli módszereként használtak már az ókorban. Az előadást az elmúlt évtizedekben temérdek kritika érte, amit Nagy Sándor 1972-ben megjelent Didaktika c. tankönyvében értékel: „Ez az a módszer, amelyet a korábbi didaktika tankönyvek nem véletlenül neveztek akromatikus módszernek (akromatikus – görög szó, azt jelenti, hogy meghallgatásra szánt). Az előadás napjainkban kiegészül egy látványtechnikai elemmel, a prezentációval. A prezentáció eredeti jelentése bemutatás, felmutatás, azonban a mai szóhasználatban általában az előadásnak a szemléltetéssel kísért módját értik alatta.

Összességében ez a típusú módszer igen hatékony az ismeretközvetítésben, de nem ösztönöz az önálló gondolkodásra, nincs lehetőség a véleményalkotásra, ezáltal a probléma megoldási képesség fejlesztésére.

⁷ Báthory Zoltán - Falus Iván: Pedagógiai lexikon I-III. Keraban Kiadó. Bp. 1997.

⁸ Cserné Adermann Gizella: A felnőttek tanulásának, tanításának új, korszerű módszerei az élethosszig tartó tanulás aspektusából, Az Andragógia korszerű eszközeiről és módszereiről Tanulmánykötet, Budapest, 2006

2. KOOPERATÍV STRATÉGIÁK

Ezen stratégia az együttműködésen alapszik. Fogalmát tekintve ez alatt értjük egyrészt az andragógus és a hallgatók együttműködésén alapuló komplex eljárásmodokat, másrészt pedig azokat a tanulási helyzeteket értendőek, amikor a kooperáció nem elsősorban a felnőtt oktató és a hallgatók, hanem a tanulók együttműködésében is megjelenik. Ezek a stratégiák lehetnek a csoportmunka keretében szervezett módszer, a projektmódszer, az oktatási céllal folytatott beszélgetés, a vita, az esettanulmány feldolgozásának módszere, a tréningmódszer, és a moderációs módszerrel végrehajtott oktatás.

2.1. Csoportmunkák

A kiscsoportban végzett munka vagy tevékenységének célja a tudás bővítése mellett az együttműködési készségek fejlesztése. Általában 4-6 fős kiscsoportokat alakítunk ki egy feladat közös megoldására. A kialakuló csoportok lehetnek homogének vagy heterogének, alakulhatnak spontán módon vagy a tanár megszervezésével. A csoportmunka kiindulása a tanulási cél, és a közösen megoldandó feladat. Ezt elérni csak belső beszélgetések, egyeztetések, egymás kölcsönös tiszteletén és elfogadásán alapuló munkával lehet elérni. A csoportmunka a konstruktivitást segíti, ahol az egyéni nézőpontok és látásmódok különbözősége után egy konszenzuson alapuló eredmény születhet, ahol a felnőttek újabb és újabb hasznos tudáshoz juthatnak.

2.2. A projekt módszer

A projektmódszer kialakulása az oktatásban a 20. század elején megjelenő reformpedagógiai mozgalmak egyik eredménye. Ennek legelső alkalmazója Dewey volt, a projektmódszer pedagógiai leírása viszont Kilpatricktól származik. A projektmódszer lényege a tanuló vagy tanulók önálló tevékenysége, amit a pedagógus/andragógus csak rejtetten irányít. A módszer alkalmazható egyes tanulók és tanulócsoporthoz esetén is, mindkét szituációban feltételezi a tanár-tanuló együttműködését. A projekt módszer egyik ismertető jegye az, hogy a tanuló nagyfokú szabadsága, a feladat kiválasztásától a végrehajtásáig, illetve a tevékenység eredményének értékeléséig terjed ki. Megjegyzendő, hogy a projekt módszer konkrét célja nem a tanulás önmaga, hanem egy feladat vagy probléma megoldása. Ennek a módszernek egy következménye az, hogy új tudáselemek, ismeretek, jártasságok, készségek és képességek jelennek meg a feladatmegoldás folyamatában.

A csoportmunka során a pedagógus szerepe is inkább segítő, támogató, kevésbé ismeretátadó, irányító. Ezen módszer előnyeként az is elmondható, hogy fontos kulcskompetenciák fejlődnek, mint az információ-kezelés, tervezési képesség, és az önértékelés a használata során.

2.3. Beszélgetés – oktatási céllal

A beszélgetés célja egy téma közös feltárása, a megértési folyamatok beindítása a beszélgetés résztvevőiben. A módszer lehetővé teszi, hogy a résztvevők kérdezzenek, felvessék saját problémáikat. A beszélgetéshez feltétlenül szükséges a résztvevők aktivitása, ennek hiánya a módszert csak egy előadássá teszi, vagy párbeszédé rontja le. Célszerű akkor használni, ha a csoporttagok szívesen kommunikálnak egymással, szívesen osztják meg tudásukat és tapasztalataikat. Fontos az előzetes ismeret, valamilyen felkészültség a felvett témáról. Ha ez nem valósul meg, akkor ez csak az idő eltöltése, a továbbiakban nem alkalmas a tanulási célok elérésére. Negatívumai ellenére a beszélgetés kisebb csoportokban az aktív tanulás igen hatásos módszere lehet.

2.4. Az esettanulmány módszere

Az esettanulmány módszerének célja egy téma feldolgozása egy konkrét szituáció alapján. Az esettanulmány alkalmas egy konkrét eset kapcsán felvetett probléma háttérének megvilágítására. Az esettanulmány alapját képező szituációt javasolt írásban bemutatni a résztvevőknek. Az elemzéshez alkalmas esetek optimális esetben a valóságból származnak, tehát a forrásai lehetnek a médiában megjelent közlemények, szakirodalom, saját élmények, stb. Minden esetben meg kell, jelöljük a fontos információkat, viszont a résztvevők kreativitására van bízva, hogy a hiányzó feltételeket hogyan találják ki, és hogyan képesek azonosulni a problémával. A módszer alapjául szolgáló esetek alaptípusa van: egy problémát nyitott esetként mutat be, erre megoldási lehetőségeket kell kidolgozni a résztvevőknek, a másik alapesetben a problémát megoldásával együtt tárják a tanulók elé, melyben kritikákat kell felsorakoztatni és érvekkel bemutatni. A megoldásokat közösen érdemes megbeszélni, és összehasonlítani a megoldási lehetőségeket. Az esettanulmány módszerének előnye, hogy a résztvevők saját tapasztalataira, így egyéni tudásstruktúráikra épít, lehetővé teszi a probléma egyéni értelmezését, feltételezi a gondolkodás aktivitását, és lehetővé teszi a struktúrák egyénektől függő továbbépítését.

2.5. A tréning módszer

A tréning talán a modern felnőttoktatás egyik legkedveltebb, de mindenképp leggyakrabban emlegetett módszere. A tréning szűk témakörben, képzett vezető közvetlen irányításával folyó tanulási forma. Lényege az irányított gyakorlás és kifejezetten a speciális készségek és készségek fejlesztését értjük rajta. Ilyenek lehetnek például az értékesítési tréningek, a kommunikációs tréningek, a vezetői tréningek és így tovább. Jellemzőjük, hogy viselkedési jellemzőket, modelleket lehet bemutatni és annak eredményességét vizsgálni. Fontos az önkéntesség és az egyéni motiváció a cél elérése érdekében. A tréningnek kompetencia-fejlesztő hatásai vannak: az önismeret, kritika és önkritika, mások befolyásolásának képessége, kommunikáció és így tovább. A módszer alkalmazása megfelelő feltételek biztosítása mellett hatékony és előremutató lehet.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

2.6. A vita

A vita lehet a felnőttképzés egyik módszere. Demokratikusan működő szervezetek egyik jellemzője, tehát alkalmas lehet egy egyenlőségen, azonosságon működő oktatási környezetben megvalósuló kulturált eszmecsere. Beszélhetünk tervezett vitáról, de egymás között spontán kibukkanó vita is kialakulhat. A vita során vélemények, álláspontok ütköznek, a vitatkozó felek kívánják egymást meggyőzni érvekkel vagy érzelmekkel saját igazukról. A tanár szerepe a vitában a probléma felvetése, a vita strukturálása, a vitatkozás szabályainak betartására ösztönzés, a vita továbblendítése megfelelő kérdések feltevésével, a vita eredményeinek összefoglalása. A vita résztvevőit minden esetben gondolkodásra és aktivitásra ösztönzi, ezáltal fontos szerepe van a logika fejlesztésében, az egyén önkifejezésben, az önálló véleményalkotásban, érvelések gyakorlásában. Kritikussá tesz és fejleszti az énkép és az önismeret kialakításában.

2.7. A moderációs módszer

A módszer kiinduló gondolata először, hogy minél szélesebb körben vegyenek részt a döntések előkészítésében és meghozatalában, másik pedig, hogy az összetett problémák megoldását lehetséges legyen több nézőpontból megközelíteni. Ezt egyébként gazdasági területéről emelték az oktatás módszerei közé.

A moderációs módszer sokban hasonlít a megbeszélésekhez és a vitákhoz. Alapvető fontossága van a téma kifejtésében, a vélemények, ötletek, javaslatok összegyűjtésében, képi megjelenítésnek és rögzítésnek. A módszer sikeres alkalmazásában nagy szerepe van a moderátornak, aki nem a téma legkiválóbb ismerője, sokkal inkább az ötletek felszínre kerülésének támogatója, jó kérdések megfogalmazója, aki a háttérből irányítja a foglalkozást. A moderációs módszer fejleszti az együttműködést, a kreativitást, az értékelés és rendszerezés képességét, a gondolatok verbális és vizuális megjelenítésének kompetenciáját.

3. INDIVIDUÁLIS STRATÉGIA: AZ ÖNIRÁNYÍTOTT TANULÁS

M. Knowles szerint önirányított tanulásról akkor beszélhetünk, ha a tanuló saját maga kezdeményezi a tanulást, mások segítségével vagy anélkül diagnosztizálja saját tanulási szükségleteit, megfogalmazza a tanulás céljait, megkeresi a tanuláshoz szükséges humán és materiális forrásokat, megfelelő tanulási stratégiát választ, és értékeli saját tanulási eredményeit.

A tanulási meghatározását, a tanulási stratégiák kiválasztását, az eredmények értékelés kritériumainak a meghatározását tanulási programnak nevezzük. Knowles írja a felnőttek önirányított tanulási folyamatairól, és ennek kapcsán a tanári szerepekről:

- a) A felnőttek tanulásában olyan pszichikus klímát kell kialakítani, amelyben a tanulót elfogadják, megbecsülik, a tanár és a diák között a kölcsönösség szelleme uralkodik.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

- b) A tanulási folyamat megkezdése előtt a hangsúlyt a tanulási igények öndiagnózisára kell tenni. Lehetséges eljárás, hogy a tanuló számára modelleket adnak például arról, hogy milyen a jó tanár, a jó szülő, a jó matematikus, ezzel lehetővé válik az egyén számára, hogy megállapítsa, melyek azok a tulajdonságok és kompetenciák, amelyek hiányoznak belőle, és útmutatást adnak az önfejlesztéshez.
- c) Az egyén az öndiagnózis alapján megtervezi saját tanulási programját, az igényeit tanulási célokká transzformálja, olyan tanulási alkalmakat keres, amellyel közelebb kerül a célok eléréséhez, majd a tanulás folyamatában és befejezésekor értékeli, hogy milyen mértékben közelítette meg az általa kitűzött célokat.
- d) Az önirányított tanulási folyamatban a tanár vagy tutor, mint forrás-személy működik közre, aki nem tanítani akarja a másik embert, hanem támogatni a tanulását.
- e) A tanár segít a tanulónak az önértékelésben, a tanuló információkat gyűjt arról, hogy mennyire sikerült a célokat elérnie.
- f) A segítő tanár vagy tutor nagy hangsúlyt fordít a tanuló tapasztalatainak felhasználására a tanulási folyamatban.

Tehát az önálló tanulás módszerében nem csak a diák és a tananyag szerepel, hanem a közvetítő (tutor) is hatalmas szerepkörrel van felruházva. A tutornak nemcsak a tananyagból kell felkészültnek lennie, hanem módszertani kompetenciákkal is rendelkeznie kell. Az önálló tanulást biztosító eszközök nem szorítják háttérbe a tanár szerepeket, hanem átalakítják, a tanár-diák személyes találkozásának helyébe lép az elmék és gondolatok találkozása. A digitális tanulási környezet az önirányított tanulás számára eddig soha nem látott lehetőségeket kínál. Az önirányított tanulás digitális környezetben feltételezi bizonyos kulcskompetenciák meglétét, és lehetőséget ad további kompetenciák fejlesztéséhez, ilyenek például a komplex információkezelés és az informatikai eszközök készség szintű alkalmazását segítő kompetenciák. Az önirányított tanulás a konstruktivista tanulásfelfogás realizálódásának egyik legfontosabb módja, az élethosszig tartó tanulás alapja és feltétele.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

A lifelong learning koncepciójában a legfontosabb tanulási tartalom az ún. kulcskompetenciák elsajátítása. Az Európai Unió⁹ nyolc kulcskompetenciát határoz meg, amelyeket minden európai polgárnak birtokolnia kell. Ezek a következők:

1. anyanyelvi nyelvhasználat;
2. matematikai, természettudományi és technológiai gondolkodás és alpműveltség;
3. idegen nyelvek;
4. információs és telekommunikációs eszközökkel való bánni tudás (IKT-készségek);

⁹ Európai Bizottság: MEMORANDUM az egész életen át tartó tanulásról. (2000)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

5. tanulási képesség és tanulni akarás (a tanulás megtanulása);
6. szociális kompetenciák;
7. vállalkozói készség (enterpriseurship);
8. kulturális tudatosság kialakítása.

Ahogy az Európai Bizottság Memoranduma fogalmaz: „A tagállamok formális oktatási és képzési rendszereiben – legyen szó alap-, tovább-, felsőfokú vagy felnőttképzésről – amennyire lehetséges, biztosítani kell, hogy minden egyén megszerezhesse, felrísíthesse és szinten tarthassa a kívánatos ismereteket és készségeket.”

A Magyar Honvédség intézményként tekintve is igényli a folyamatos fejlesztések kapcsán a folyamatos képzést, felkészítést új kihívásokra, technológiákra. Ezeket a képzéseket, mivel alanyai felnőttek, a felnőttképzés módszereivel tudják hatékonyan átadni. A folyamatoságból adódóan a képzés és kiképzés ugyan speciális területen, de egy folyamatos életpályára vonatkoztatható. Véleményem szerint itt is megvalósul az élethosszig tartó tanulás koncepciója.

FELNŐTTKÉPZÉS AZ MH ALTISZTI AKADÉMIÁN

Tanulmányaimhoz kapcsolódó kutatásaimat a Magyar Honvédség középfokú oktatási rendszerében folytattam, melynek bázisa a Magyar Honvédség Altiszti Akadémiája. Itt valósul meg a hadsereg középfokú képzettséget igénylő állományának felkészítése nappali és tanfolyamrendszerű képzéssel. Egyetemi tanulmányaimhoz kapcsolódó pedagógiai gyakorlataimat is itt végeztem, amely egy tökéletes táptalaj volt megfigyeléseimhez, elemzéseimhez és kutatásaimhoz egyaránt. Ezen intézmény falai között megfordul a 18 éves és az 55 éves hallgató is, akiknél más-más módszereket és eszközöket alkalmazva kell esetlegesen ugyan azt az oktatási célt elérni. A korosztályok közötti különbségek, melyek fizikai és pszichikai területen is értendőek, kihívások elé állítják az iskola oktatói állományát.

Az intézmény alaptevékenységét és közfeladatait a következő jogszabályok¹⁰ határozzák meg:

- a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény;
- a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény (a továbbiakban: Hjt.);
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény;
- a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény;
- az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet);
- az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII. 9.) Korm. rendelet;

¹⁰ MH Altiszti Akadémia Alapító Okirata

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2016. IX. évfolyam 1. szám

- a szakképzési kerettantervekről szóló 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet;
- a honvédelemért felelős miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 19/2012. (VIII. 28.) HM rendelet.

Ezen összetett szabályzórendszer árnyékában a következő alapfeladatokat látja el az iskola:

- szakiskolai nevelés-oktatás;
- szakközépiskolai nevelés-oktatás;
- kollégiumi ellátás;
- felnőttoktatás.

Ha részleteiben nézzük a képzés területeit, akkor elmondható, hogy végrehajtja jogszabályi kötelezettségének megfelelően a következő feladatokat:

- a honvédtiszt- és altiszt-jelöltek, a szerződéses közkatonák, szerződéses pályakezdő tisztek és altisztek egységes program és követelmény alapján végrehajtandó alapkiképzését, valamint az önkéntes műveleti tartalékos állomány besorolásának megfelelő, az előjáró által jóváhagyott program alapján történő képzését;
- a szerződéses legénységi állomány és az altisztek tanfolyamrendszerű képzését;
- összhaderőnemi vezető altiszti tanfolyami képzést;
- a szerződéses legénységi állomány és az altisztek előmeneteléhez kötelező át-és továbbképzésének, valamint a parancsnoki beosztású altisztek tanfolyamrendszerű katonai vezetői képzésének végrehajtásával kapcsolatos feladatokat;
- a szerződéses legénységi állomány szakirányú szakmai felkészítését;
- a tantervfejlesztés, a központi programok és a tantervek kidolgozásában való részvétellel kapcsolatos feladatokat;
- a szerződéses és hivatásos állomány nyelvi felkészítését;
- a szerződéses és hivatásos állomány, valamint nemzetközi egyezmények alapján a külföldi résztvevők részére szervezett nemzetközi katonai képzési, kiképzési szakfeladatokat.

Személyes meggyőződésem az, hogy a korábbi részekben felsorolt módszerek tervszerű és következetes használatával a képzés hatékonysága és minősége sokkal nagyobb mértékben javulhat. Ehhez természetesen szükséges az oktatói és kiképzői állomány módszertani felkészítése. Ugyan a képzés nem minden szegmensében használható mindegyik, például az alapkiképzésnél nincs helye vitának, viszont elképzelhető a moderációs módszer, vagy a beszélgetés módszere.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Csoma Gyula: A magyar felnőttképzés új korszakának értelmezéséhez. Gondolatok tizenegy témában, kommentárokkal. www.nfi.hu/folyoirat/2004_04/csoma_gy.pdf
2. Gellért László: Mi az andragógia? Köznevelés 1970., 4. szám
3. Lada László: Andragógia, a felnőttkori tanulás-tanítás tudománya, Az Andragógia korszerű eszközeiről és módszereiről Tanulmánykötet, Budapest, 2006
4. Dr. Zrínszky László: A felnőttképzés tudománya. Okker Oktatási Iroda, Budapest, 1995.
5. Báthory Zoltán - Falus Iván: Pedagógiai lexikon I-III. Keraban Kiadó. Budapest, 1997.
6. Cserné Adermann Gizella: A felnőttek tanulásának, tanításának új, korszerű módszerei az élet-hosszig tartó tanulás aspektusából, Az Andragógia korszerű eszközeiről és módszereiről Tanulmánykötet, Budapest, 2006
7. Európai Bizottság: MEMORANDUM az egész életen át tartó tanulásról. (2000)
8. MH Altiszti Akadémia Alapító Okirata